

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ Από τον τόπο μου σ' όλη την Ελλάδα

Θέματα της ενότητας:

- Κατανόηση κειμένων
- Η μορφή των υποκειμένων
- Εντοπισμός αχώριστων μορίων-προθημάτων
- Σχηματισμός σύνθετων λέξεων
- Η δομή της παραγράφου
- Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

Α' Κείμενα

1^ο : Καστοριά: Αρχοντικά, γουναράδικα και βόλτες στη λίμνη

Η Καστοριά δεν είναι εύκολη πόλη. Το κρύο είναι τσουχτερό, οι δρόμοι της είναι μπερδεμένοι και η λίμνη δεν σε βοηθάει στον προσανατολισμό. Πόσες φορές χάθηκα στα στενά της δρομάκια! Και κάθε φορά που ανακάλυπτα τη λίμνη και πίστευα ότι είχα βρει το δρόμο μου, συνειδητοποιούσα ότι βρισκόμουν μπροστά σε ένα ακόμη κομμάτι της που δεν είχα ξαναδεί. Μια τεράστια γυάλινη επιφάνεια, παγωμένη από το κρύο, καθρέφτης όλων, ακόμη και του επίμονου ήλιου, βρίσκεται σχεδόν κάθε στιγμή μπροστά μου. Σαν να κινούνται σχεδόν όλα γύρω της. Η λίμνη Ορεστιάδα έχει ανακηρυχθεί από το υπουργείο Πολιτισμού μνημείο φυσικού κάλλους. Η δε Καστοριά εισβάλλει σε αυτήν, χτισμένη στο διάσελο μιας χερσονήσου, ενώ οι δύο πλευρές της λίμνης που συναντά συνιστούν τη νότια και τη βόρεια παραλία.

Αρκετοί ερασιτέχνες ψαράδες κάθονται στις ακτές της με το καλάμι στο χέρι, περιμένοντας με τις ώρες κάτι να τσιμπήσει. Και κάμποσοι άλλοι παίρνουν τα μικρά βαρκάκια και απομακρύνονται από τις ακτές για να ψαρέψουν. Ίσως η καλύτερη βόλτα στην πόλη περιλαμβάνει περίπατο δίπλα στη λίμνη, κάτω από πλατάνια και οξιές και με το βλέμμα πάντα καρφωμένο στην υδάτινη επιφάνεια. Ο παραλίμνιος περίπατος

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

φαίνεται να είναι το... must της πόλης. Κορίτσια στην εφηβεία κάνουν ποδήλατο, ηλικιωμένοι κύριοι, τυλιγμένοι στα χοντρά παλτά τους, σταματάνε για να ξεκουραστούν στο παγκάκι, μαμάδες κυνηγούν τα μικρά τους, φωνάζοντας να απομακρυνθούν από το νερό, μικροπωλητές πωλούν χύμα φασόλια, ενώ Ρώσοι τουρίστες βγάζουν με ενθουσιασμό φωτογραφίες, φορώντας γούνινα καπέλα.

Δεκάδες αρχοντικά διαδέχονται το ένα το άλλο, άλλα ερειπωμένα και ένα βήμα πριν από την κατάρρευση και άλλα αναστηλωμένα και περήφανα. Χάρη σε αυτά τα αρχοντικά αλλά και στους περίπου 70 ναούς (βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς), η Καστοριά αποτελεί προορισμό για ιστορικούς και ερευνητές. Ο πλούτος της πόλης σε μνημεία δεν έχει εκτιμηθεί ακόμα στο σύνολό του. Οι επιστήμονες κυκλοφορούν ανάμεσα στα χαλάσματα, κοιτώντας με επιμονή τους τοίχους και ελπίζοντας να ξύσουν το σοβά και να αποκαλύψουν μια τεράστια τοιχογραφία. Ονειρεύονται να ανοίξουν μια παλιά υπόγεια πέτρα και να ανακαλύψουν παλιούς θησαυρούς και οικογενειακά φυλαχτά.

Η αναστήλωση των αρχοντικών γίνεται πάντα με σεβασμό στην παράδοση και την ιστορία του κτιρίου, με ειδικούς μελετητές, αρχιτέκτονες και διακοσμητές που γνωρίζουν τη μακεδονίτικη και ειδικά την καστοριανή αρχιτεκτονική. Μάλιστα, κάποια από τα αρχοντικά έχουν μετατραπεί σε παραδοσιακούς ξενώνες.

Λίνα Καπετάνιου, Καθημερινή, 11/11/15 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Αφού διαβάσετε προσεκτικά το κείμενο, να χαρακτηρίσετε κάθε μια από τις ακόλουθες περιόδους λόγου ως Σωστή ή Λάθος:

α) Το κρύο στην Καστοριά είναι τσουχτερό, οι δρόμοι της είναι μπερδεμένοι, αλλά η λίμνη σε βοηθάει στον προσανατολισμό. _____

β) Η καλύτερη βόλτα στην πόλη περιλαμβάνει περίπατο δίπλα στη λίμνη, κάτω από πλατάνια και οξιές και με το βλέμμα πάντα καρφωμένο στην υδάτινη επιφάνεια. _____

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

- γ) Δεκάδες αρχοντικά διαδέχονται το ένα το άλλο, όλα ήταν αναστηλωμένα και περήφανα. _____
- δ) Ο πλούτος της πόλης σε μνημεία εκτιμήθηκε πολύ νωρίς από τους επισκέπτες της πόλης. _____
- ε) Η αναστήλωση των αρχοντικών έγινε χωρίς τον απαιτούμενο σεβασμό στην παράδοση και την ιστορία του κτιρίου. _____

2. Γιατί η Καστοριά αποτελεί προορισμό για ιστορικούς και ερευνητές;

3. Πώς γίνεται η αναστήλωση των αρχοντικών;

4. Να γράψετε έναν πλαγιότιτλο για κάθε παράγραφο του κειμένου.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

2^ο ΚΕΙΜΕΝΟ:

Ανάμεσα στον ουρανό και τη θάλασσα, ποτισμένα από την πελαγίσια αρμύρα, σαν σπάνια μαργαριτάρια, προβάλλουν διάσπαρτα στο πέλαγος τα νησιά της Ελλάδας. Μικρά και μεγάλα, με «θαλασσινές και στεριανές πολιτείες», οχυρωμένες πολλές φορές ακόμη με κάστρα, με μικρότερα κάτασπρα χωριά, αρχοντικά και απλά σπίτια, ανηφορικά λιθόστρωτα, αμπέλια και ελαιόδεντρα, ανεμόμυλους και πολυάριθμες εκκλησίες, προσφέρουν απλόχερα τη γοητεία τους και προκαλούν τον επισκέπτη να τα γνωρίσει.

Είναι δύσκολο να περιγράψει κανείς την ομορφιά των νησιών, με την πανάρχαια ιστορία, τα μνημειακά κατάλοιπα όλων των εποχών, τους θρύλους που μπλέκονται με το παρελθόν και ζωντανεύουν σε κάθε βήμα. Κάθε νησί και μια ξεχωριστή ιστορία.

Όπως έγραψε ο Οδυσσέας Ελύτης, «η Ελλάδα ακουμπάει στη θάλασσα». Τα τρία τέταρτα του ελληνικού εδάφους βρέχονται από θάλασσα και από αυτά μόνον το ένα πέμπτο, 25.000 τ.χλμ. περίπου, είναι νησιά. Ο αριθμός τους ξεπερνάει, μαζί με τις μικρές νησίδες, τις 3.000. Από αυτά τα 167, μόνον, κατοικούνται.

Τα περισσότερα από τα νησιά απλώνονται στο χώρο του Αιγαίου πελάγους και χωρίζονται σε εννέα ομάδες. Στα νότια βρίσκεται η Κρήτη, το μεγαλύτερο νησί από όλα. Στο κέντρο, στην καρδιά περίπου του Αιγαίου, είναι ένα σύνολο από μικρά και μεγάλα νησιά, οι Κυκλάδες. Στα νοτιοανατολικά υπάρχει ένα ακόμη σύνολο νησιών, τα Δωδεκάνησα, λίγο βορειότερα τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και ακόμη βορειότερα τα νησιά του Βορείου Αιγαίου. Κοντά στις ακτές της ηπειρωτικής Ελλάδας υπάρχει ένα ακόμη μεγάλο νησί, η Εύβοια, στα βορειοανατολικά της οποίας απλώνονται οι Σποράδες. Τέλος, ανάμεσα στην Πελοπόννησο και την Αττική βρίσκονται τα νησιά του Σαρωνικού και του Αργολικού κόλπου.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Τα γραφικά τοπία των νησιών, το ήπιο κλίμα, οι όμορφες ακρογιαλιές και το πλήθος των μνημείων προσελκύουν πολυάριθμους επισκέπτες, που μπορούν να περάσουν ενδιαφέρουσες διακοπές.

Ε. Καρποδίνη – Δημητριάδη, Τα ελληνικά νησιά, Εκδοτική Αθηνών

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Να γράψετε έναν τίτλο για το παραπάνω κείμενο.

2. Να γράψετε έναν πλαγιότιτλο για κάθε παράγραφο του κειμένου.

3. Πού απλώνονται τα περισσότερα από τα νησιά και πώς χωρίζονται;

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

4. Τι προσελκύει πολυάριθμους επισκέπτες, ώστε να περάσουν ενδιαφέρουσες διακοπές;
